

*Helmi-lehdessä 1/2003 julkaistu artikkeli (toukokuu 2003)
alkuperäisessä, lyhentämättömässä muodossa:*

Oheinen artikkeli on suomenkielinen lyhennelmä HELMI ry:n kesäkuussa 2002 Helsingissä järjestämässä Euro Psy -konferenssissa pitämästäni alustuksesta, jossa kerroin omakohtaisia kokemuksia mielenterveyskuntoutujien psykososiaalisesta ja juridisesta auttamisesta ja taistelusta alistavia psykiatrisia diagnooseja vastaan. Olen jo vuodesta 1980 esittänyt kritiikkiä toisinajattelevien psykiatrista hiljentämistä vastaan (Stålström 1980).

Opiskeluaikanani Helsingin valtiotieteellisessä tiedekunnassa arvostin tieteenfilosofi Ilkka Niiniluodon terävää kritiikkiä tieteen sisäisistä ristiriidoista ja tieteen tekemisen ongelmista. Suoritin useita Niiniluodon teoksia ja aloin soveltaa niiden oppeja kritisoidessani psykiatrisiin teorioihin sisältyviä epätieteellisiä, uskontoperäisiä argumentteja. Tein väitöskirjani (Stålström 1997) osittain juuri Niiniluodon tiedekritiikkiin tukeutuen.

Oma tieteellinen urani – tavanomaisessa mielessä - pysähtyi kuin seinään jouduttuani väitöskirjani vuoksi haastetuksi kärjäoikeuteen vuonna 1999 (jonka kyllä voitin) ja koska jouduin taistelemaan toista vuosikymmentä tiedemaailmassa vallitsevaa raakaa kilpailua ja tulosten ryöstelyä vastaan. Nämä vastoinkäymiset saivat murskattua minut siinä vaiheessa myös henkisesti, niin että jouduin hakemaan KELA:n kuntoutustukea. Tästä kuntoutustuen hakemisesta tuli toinen pitkä kujanjuoksu. Syynä oli yhden psykiatrisen leiman aiheuttama kielteinen säteilyvaikutus.

Kuntoutustutkimuslaitoksen (NEURO) kuntoutustarveselvityksessä oli tarkasti kuvattu vuonna 1998 kärjistynyt kriisi, joka oli seurausta kahdesta samanaikaisesta nöyryyttävästä prosessista: vuonna 1997 korkealla arvosanalla hyväksytty väitöskirjani johti kahden vuoden poliisikuulusteluihin. Minua oli syytetty siitä, että käytin lainausmerkkejä sanassa asiantuntija ("asiantuntija") henkilöstä, jonka asiantuntemuksen olin osoittanut kyseenalaiseksi väitöskirjassani. Syyttäjä vaati väitöskirjani takavarikointia ja minulle yli 300 000 markan (50 000 €) vahingonkorvausta.

Tämä on saman suuruinen kuin äskettäin julkisuudessa ollut Mäntsälän haulikkosurmassa miehen tappamisesta vaadittu korvaus. Oikeudenkäyntiäni selostettiin kahdesti Helsingin Sanomien kotimaan etusivulla joulukuussa 1999 ja vaatimus hyvällä arvostamalla hyväksytyyn väitöskirjan tuhoamisesta herätti paljon huomiota Yhdysvaltoja myöten, jossa erityisesti puolustetaan sanan ja tieteen vapautta.

Samanaikaisesti jouduin käymään kuluttavaa taistelua estääkseni tekemäni tutkimuksen tekijänoikeuden ryöstön. Kaksi tutkijaa yritti julkistaa minun suurimmaksi osaksi tekemäni työn pelkästään omissa nimissään. Monimutkaisten tekijäin vaikutuksesta tämä kriisi myös johti parisuhteeni katkeamiseen.

Päälleni kaatui lyhyessä ajassa kaksi juridista kiistaa ja henkilökohtainen kriisi, jotka aluksi murskasivat minut ylivoimallaan. Taustalla oli rasittavana tekijänä se, että olin toistakymmentä vuotta joutunut taistelemaan siitä, että tekemääni graduaineisto vietiin minulta ja olin pitkää joutunut taistelemaan saadakseni oman työni tulokset käyttööni professoriltani, turhaan. Vuosien salapoliisityön jälkeen sain selville, että tekemäni graduaineisto oli kulkeutunut oman professorini kaapista eräälle Turun yliopiston opiskelijalle. Tämä sai tekemäni valmiin aineiston ja analyysiohjeet (laudaturseminaari-esitelmäni). Minulle ei annettu takaisin itse tekemääni aineistoa, vaan jouduin tekemään graduni aivan uudesta aineistosta. Toinen henkilö teki gradunsa minun aineistostani edes mainitsematta asiaa esipuheessaan. Tätä tapausta selvittelee vielä oman ammattiliittoni (*Tieteentekijöiden liitto*) lakimies.

Molemmissa edellä mainituissa oikeustapauksissa sain loppujen lopuksi sekä juridisen että moraalisen voiton. Tampereen kärjäoikeus antoi suomalaisia ja kansainvälisiä asiantuntijatodistajia kuultuaan vapauttavan päätöksen asiassani 18.12.1999. Tuomiossa todettiin kritiikkini olleen perusteltua ja hylättiin kaikki syytteet ja korvausvaatimukset. Kärjäoikeus totesi tuomiossaan, että osoitettuani kantajan asiantuntijuudessa olevat puutteet, ei voitu pitää solvausrikoksena sitä, että olin käyttänyt hänestä nimitystä "asiantuntija" lainausmerkeissä.

Vuoden 1998 tekijänoikeuskiistassa sain apua useilta ulkomaisilta professoreilta (mm. Michael W. Ross ja Alfred McAlister (University of Texas) sekä Jeffrey Weeks (South Bank University), jotka olivat joko itse nähneet tai muuten todenneet minun tehneen sen tutkimuksen, johon vaadin nimeäni yhdeksi tekijäksi. Kun työni kuitenkin julkaistiin

ilman nimeäni yhtenä tekijänä, turvauduin ammattiliittoni oikeusturvavakuutukseen. Liittoni vakuutusyhtiön lakimiehet tutkivat selvitykset ja laskut, jotka liiton käyttämä lakimies oli tehnyt. Saatuaan selvityksen useilta ulkomaisilta asiantuntijoilta vakuutusyhtiön juristit pitivät toteen näytettynä, että olin itse tehnyt sen työn, johon vaadin julkaisuoikeutta ja että olin hyvissä ajoin etukäteen yrittänyt estää julkaisuoikeuteni ryöstön (joka oli tapahtuman juridinen nimike). Vakuutusyhtiö antoi asiassani myönteisen päätöksen ja korvasi minulle asianajokustannukseni, nykyrahassa toista tuhatta euroa, 18.7.2001. Se riitti minulle moraaliseksi voitoksi, enkä pitänyt aiheellisena viedä kiistaa oikeuteen.

Kuntoutusselvitykseen liittyvän lääkärlausunnon mukaan mainitut iskut kuitenkin yhdessä muiden samanaikaisten vastoinikäymisten kanssa murskasivat minut alkuvaiheessa. Viralliseksi diagnoosiksi merkittiin "toistuva masennustila F33.0". Lausunnossa todettiin myös välittömät sosiaaliset vastoinikäymiset: tekijänoikeuskiistan johdosta syntynyt tilapäinen työttömyys, parisuhteen katkeaminen, vaikeudet työnsaannin suhteen, koska olen ylikoulutettu kolmen akateemisen loppututkinnon omaavana. Lisäksi lausunnossa mainittiin kova rahapula, koska joudun tekemään huonosti palkattuja fyysisiä töitä kattaakseni kalliiksi tulleen väittelyprosessin kustannukset.

Tämä masennus juontaa juurensa mm. nuoruudessa käymästani neljä vuotta kestäneestä ns. psykoanalyttisesta eheytysterapiasta. 1960-luvulla vallitsi yleisesti uskomus, että seksuaalinen suuntautuminen voidaan muuttaa psykoanalyysillä. Tänä päivänä Yhdysvaltain psykoanalyttikkoyhdistys varoittaa virallisesti seksuaalisen suuntautumisen muuttamisyrittämisestä psykoanalyysin keinoin, koska yritykset saattavat aiheuttaa masennusta ja itsetuhoajatuksia potilaan yrittäessä muuttaa tahdonvoimalla sellaista, mitä ei voi muuttaa.

Eheytysterapian aiheuttamia ongelmia kärjisti vielä se, että olen joutunut puolustamaan henkistä ja fyysistä koskemattomuuttani - samoin kuin neljäsosa minun ikäluokastani - jengiväkivaltaa ja lääketieteellistä asenteellisuutta vastaan. Samoina vuosina kun 1960-luvulla kävin psykoanalyysissä muuttuakseni heteroksi, minut yritettiin kahdesti hakata miesten tapaamispaikalla Mäntymäen puistossa. Reservinupseerikoulutuksen saaneena selviän kyllä fyysisesti, mutta henkisesti ottaa koville, että kotikapunkini kaduilla ja puistoissa sallittiin avoimesti tapahtuva hinttien hakkaaminen. Tein molemmista tapauksista rikosilmoituksen Helsingin poliisille, ja järjestin vuonna 1978 keskustelutilaisuuden poliisin ja SETA:n välillä, mikä auttoikin

muuttamaan poliisin asenteita. Siihen saakka poliisi oli välinpitämättömänä seurannut homojen hakkaamista puistoissa. Tällä hetkellä poliisin asennoituminen on asiallista.

Vallitsevana syrjintäideologiana 1960-luvulla toimi yhdysvaltalaisen psykoanalytikkojen Edmund Bergler, Irving Bieber sekä myöhemmin Joyce McDougall potilasotoksiin perustuva uskomus, jonka mukaan seksuaalivähemmistöihin kuuluvat ovat häiriintyneitä ja kyvyttömiä ihmissuhteisiin ja vain *kuvittelevat* olevansa syrjittyjä. Viimeksi mainittu psykoanalytikko Edmund Berglerin muotoilema dogmi on erittäin syvään syöplynyt lääketieteeseen ja psykiatriaan. Sen mukaan homot ja lesbot ovat niin häiriintyneitä, että he vain *kuvittelevat* olevansa syrjittyjä, ts. he ovat vääräyksien keräilijöitä (*injustice collectors*).

Tämä dogmi aiheutti hengenvaaran minulle vuonna 1990, kun jouduin Helsingin yliopiston työpaikkalääkärin hoitoon äkillisen Moskovassa luentomatalla yllättäen alkaneen vatsakivun vuoksi. Koska olen koko ikäni ollut urheilija ja fyysisesti terve, en ymmärtänyt mitä äkillinen kipu oikealla alavatsassa saattaa merkitä. Yliopiston työterveyslääkäri torjui hoitopyyntöni, koska hän tiesi minun olevan homoaktivisti. Lääkäri totesi psykoanalyttisen teorian mukaisesti "minun kaltaisten olevan turhan valittajia" eikä suostunut antamaan mitään hoitoa. Siksi puhjennut umpilisäke johti henkeni vaarantaneeseen vatsakalvon tulehdukseen ja sairaalahoitoon, jossa minulta jouduttiin poistamaan myös muita kuolioon joutuneita sisäelimiä.

Päästyäni sairaalasta tein tapauksesta kantelun valtionhallinnon lääkintäviranomaisille, jotka antoivat huomautuksen kyseiselle lääkärille. Samaan aikaan yritin hoidon vahingoittamana ja köyhdyttämänä saada terapiaa masennukseen ja syrjinnän aiheuttamaan vihaan julkisen sektorin hoitovirheitä kohtaan. Oman alueeni kunnallisesta hoidosta vastaava byrokraatti kieltäytyi järjestämästä terapiaa siihen ongelmaan, jonka itse esitin hänelle: syrjinnästä johtuvaan masennus.

Tämä terveysviraston byrokraatti viittasi psykoanalyttisen teorian mukaisiin dogmeihin, joiden mukaan seksuaalivähemmistöihin kuuluvat ovat sisäsyntyisistä syistä masentuneita ja haluavat olikin masentuneita. Tämä on se Suomessa vallinnut dogmi, jota olen kritisoinut ulkomaisissa tieteellisissä jurnaleissa jo pitkään (Stålström 1980). Valta-asemansa perusteella kyseinen henkilö piti minut asiallisen hoidon ulottumattomissa ja jätti minut riippuvaiseksi

ahdistuslääkkeistä (Xanor), jonka en silloin tiennyt johtavan riippuvuuteen.

Tilanne kehittyi niin vakavaksi, että jouduin sijoittamaan etukäteen suuren osan perinnostäni kalliin yksityisterapeutin antamaan hoitoon, jolla sain lääkeriippuvuuteni voitettua ja syrjinnästä johtuneen masennuksen ja raivontunteen hallintaan. Jouduin siis käymään psykiatrin hoidossa toipuakseni psykoanalyttikon käsittelystä ja päästäkseni eroon välinpitämättömän byrokraatin tuputtamista ahdistuslääkkeistä.

Toipumistani edisti myös se, että samanaikaisesti tämän terapian kanssa kirjoitin väitöskirjan siitä, miten psykoanalyttisia häiriöteorioita on käytetty vähemmistösyrynnän ylläpitämiseen. Väitöskirjan tekeminen oli minulle parantava prosessi senkin takia, että pystyin raportoimaan vanhakantaisen psykoanalyttisen leimaamisen ratkaisevasti vähentyneen 1990-luvulla, ainakin ulkomailla. Pystyin myös kirjoittamaan ulos itsestäni sisäisen raivon sen johdosta, että olin 1960-luvulla yrittänyt parantaa itseäni lukemalla Edmund Berglerin ja Irving Bieberin tekstejä siitä, miten inhottavia perverssejä ja turhan valittajia homot ovat.

Väitöskirjani valmistuttua tilanteeni vaikutti hyvältä ja toivoin pystyväni nopeasti saamaan koulutusta vastaavan työn ja sillä maksamaan opintojen ja väitöstutkimuksen aiheuttamat velat. Tämä toive kuitenkin kariutui kahteen edellä mainittuun yllättävään, uuteen kriisiin.

Toista vuosikymmentä kestänyt raivon tukahduttaminen oli johtanut stressioireisiin, mm. kivuliaaseen hampaiden murtumasairauteen, bruksismiin. Olin hampaita kiristellesäni purrut rikki useita hampaita, mikä aiheuttaa jatkuvaa kipua. Tilanteeni kehittyi niin vaikeaksi, että jouduin hakemaan apua fyysiseen kipuun ja masennukseen.

Lopulta pääsin kuntoutustarveselvitykseen, jossa hain lähetettä masennuksen hoitoon, bruksismin sekä muiden fyysisten stressioireiden hoitoon. Selvitys, jonka antoi neurologisen tutkimuslaitoksen (NEURO) psykiatri 21.11.2000, heijasti täsmällisesti omaa näkemystäni tilanteestani: olen täysin työkykyinen ja työhaluinen, mutta konkreettisten vastoinkäymisten masentama. Lausunnona todettiin sitkeää yritykseni saada työtä, mitä kuitenkin vaikeuttaa ylikoulutukseni. Lausunnon mukaan minussa ei ilmene iän aiheuttamaan hidastumista, eikä akuutteja itsetuhoisia ajatuksia.

Lausunnon mukaan olen "orientoitunut, asiallinen ja realiteettitajuinen", mutta kylläkin tuskaisen ja masentuneen oloinen.

Lääkärilausunto oli mielestäni asiallinen ja tarkka, jopa melko kehuva. Lausunnonssa oli kuitenkin yksi pieni ja turha yksityiskohta, joka käynnisti syrjintätoimenpiteet. Tutkiva lääkäri oli nimen, iän ja ammatin perään lisännyt sanan "homoseksuaali". Tämä alkoi heti toimia leimaavasti kuin vaaleanpunainen kolmio keskitysleirillä.

Ongelmia alkoi ilmetä jo asiaa käsitelleen kuntoutussuunnittelijan käsitellessä hakemustani. Alunperin hain kuntoutustukea sille psykiatrille, jonka kanssa minulla oli ollut hyvin toimiva terapiasuhte 1990-luvun alussa. Terveysvirasto alkoi kuitenkin asettaa tiettyjä erityisehtoja minulle suuntautumiseni johdosta.

Huomattuani sanan "homoseksuaali" herättämän terveysbyrokrateissa aiheuttaman hämmingin, lähetin asiaa käsittelevälle kuntoutussuunnittelijalle lääkärilehti Duodecimissa ilmestyneen, lääkärin kirjoittaman artikkelin "Kun potilas ei olekaan hetero"¹ yrittäessäni selittää, ettei seksuaalisella suuntautumisella sinänsä ole mitään yhteyttä stressin ja aiheettoman rikossyytteen aiheuttamiin ongelmiin. Pyysin että tuo yksi sana poistettaisiin papereistani leimaavana ja tarpeettomana tässä yhteydessä. Lausunnon kirjoittaneen psykiatrin ystävällisyys loppui tähän. Hän ilmoitti olevansa psykiatri, joka kirjoittaa lausunnot, enkä minä.

Yritykseni eivät johtaneet tulokseen, vaan toivat päivänvaloon Helsingin kaupungin terveysvirastossa vallitsevan vähemmistösyrynnän. Minulle tuli puhelu asiaa käsittelevältä henkilöltä, joka ilmoitti viraston edellyttävän, että menen nimetylle terapeutille (H.H.), koska virastolla "on käytäntönä että homoseksuaalit ohjataan H.H.:n hoitoon".

Vetosin asiaa valmistelleeseen kuntoutussuunnittelijaan, ettei minua pakotettaisi H.H.:n käsittelyyn, sillä tälle oli muodostunut erittäin kyseenalainen maine vähemmistöihin kielteisesti suhtautuvana psykoanalyttisena dogmaattikkona. Sain kantaani tukevan lausunnon näihin kysymyksiin erikoistuneelta vaativan erityistason terapeutilta (VET), joka pitkään SEXPO:ssa ja SETA:ssa työskennelleenä oli oppinut tuntemaan ne kielteiset reaktiot, joita H.H.:n asenteellisuus oli pitkään herättänyt homoissa ja lesboissa.

---

¹ Socada, Maria (1998) Kun potilas ei olekaan hetero. Duodecim 114: 425-428.

Vetosin siihen, että minua ei saisi pakottaa seksuaalivähemmistöihin kielteisesti suhtautuvan dogmaatikon hoitoon. Vetosin siihen, että olen juuri väitellyt aiheesta (*Homoseksuaalisuuden sairausleiman loppu 1997*), jossa olin yhdysvaltalaisen uuden polven psykoanalyttikkojen johdatuksella kritisoinut vanhentuneita analyttisiä teorioita.

Erytisesti vetosin siihen, että H.H., jonka hoitoon minua yritettiin pakottaa, oli julkaissut vuonna 1998 psykoanalyttikko Joyce McDougallin häiriöteorioihin perustuvan artikkelin, jossa H.H. suhtautuu halventavasti ja nöyryyttävästi homoseksuaalisuuteen vetoamalla psykodynaamiseen dogmiin, jonka mukaan "naisen sukuelinten rakenne edellyttää miehen penistä itsensä täydentämiseen".

Olin tutustunut Joyce McDougallin tuotantoon varsin perusteellisesti, sillä yhdysvaltalainen psykoanalyttisen teorian ohjaajani, psykoanalyttikko Diana Miller² oli kritisoinut McDougallin teorioita niin menestyksellisesti, että McDougall oli vuonna 1995 ilmestyneessä kirjassaan sanoutunut irti aikaisemmasta patologisoivasta leimaamisestaan ja tosiasiallisesti pyytänyt anteeksi ajattelumattomuuttaan lesbojen ja homojen sairaaksi leimaamisessa. Väitöskirjassani korostan, miten McDougall oli selkeästi irtisanoutunut omista vanhoista käsityksistään³.

H.H.:n artikkelin puute on siinä, että Joyce McDougallin selvä kannanmuutos ei ole vaikuttanut H.H.:n vuonna 1998 painettuun tekstiin, vaikka McDougallin vuoden 1995 teos on mainittu hänen lähteissään. H.H.:n ajatteluun on sen sijaan selvästi vaikuttanut se, että hän viittaa McDougallin Suomen vierailuun eräässä psykoanalyttisessä yhdistyksessä vuonna 1986.

Koska itse tein väitöskirjani reaaliaikaisena yhdessä uutta polvea edustavien yhdysvaltalaisen psykoanalyttikkojen kanssa myös Yhdysvalloissa, pidän vakavana epäkohtana sitä, että tässäkin tapauksessa on vedottu vanhaan amerikkalaiseen psykoanalyysiin, jonka dogmit ovat sitten jääneet elämään omaa elämäänsä, vielä sen jälkeen kun teorioiden esittäjät ovat itse luopuneet kannoistaan. Olenkin useassa kansainvälisessä psykiatrikonferenssissa, mm. Madridissa

² Magee, Maggie and Miller, Diana C. (1992) "She foreswore her womanhood". Psychoanalytic views of female homosexuality. *Clinical Social Work Journal*, vol. 20, no1, Spring 1992, 67-87.

³ McDougall, Joyce (1995) *The many faces of eros. A psychoanalytic exploration of human sexuality*. London: Free Association Books.

(1996)⁴ ja San Diegossa (1997), tarkastellut Suomea freudilaisena museona, johon amerikkalaiset psykoanalyttiset teoriat vaipuvat kuolemaan hitaan jäisen kuoleman.

Kuntoutussuunnittelijan toimiston ilmoittaessa minulle puhelimitse, että "kaltaiseni" ihmiset lähetetään H.H.:n käsittelyyn, kieltäydyin, sillä pidin sitä rikoslain kieltämänä vähemmistösyrijintänä seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Pyysin että saisin itse valita terapeutin, johon voisin luottaa. Olin ehdottanut kuntoutussuunnittelijalle sen terapeutin nimeä, johon minulla oli aikoinaan muodostunut hyvä asiakassuhde.

Tätä eivät terveysviraston byrokraatit kuitenkaan hyväksyneet, vaan kuntoutuspuheenjohtaja allekirjoitti 19.3.2001 päätöslauselman, jonka mukaan **"...hakijalle tarjottiin mahdollisuutta psykoterapiaan tietyllä terapeutilla. Hakijan kieltäytyttyä, anomus hylätään"**. Mahdollisuuteni saada pikaisesti tarvitsemaani apua siis tuhoutuivat, koska lähetteessä oli korostettuna sana "homoseksuaali". Siksi terveysvirasto yritti pakottaa minua psykoanalyttisen terapeutin käsittelyyn, vaikka oli antanut ehdotuksia terapeuteiksi, jotka itse voisin hyväksyä.

Onneksi olin saanut tietoa, että HELMI ry:llä on palveluasiamies, joka auttaa byrokratian uhriksi joutuneita ihmisiä. Olin turvautunut häneen kun väitöksestäni nostettu syyte oli musertanut minut vuonna 1999.

Olin niin hätääntynyt jouduttuani työttömäksi ja syyttäjän vaatimusten uhatessa viedä asuntoni, että en alussa pystynyt ajattelemaan selkeästi. Oli suuri apu saada keskustella ystävällisen henkilön kanssa, joka tuntee suomalaisen byrokratian koukerot ja niistä selviämisen keinot. Minua auttoi siinä tilanteessa eniten, että hän suhtautui minuun tasavertaisena ihmisenä. Hän kuunteli tarkkaan mitkä olivat päällimmäiset ongelmani, eikä ryhtynyt moralisoimaan ja halveksimaan minua psykoanalyttisiin sairausteorioihin vedoten.

Näin ei alunperinkään syntynyt vastakkainasettelua, kuten suhteessa terveysviraston byrokraattiin tai psykoanalyttiseen dogmaattikkoon. Palveluasiamies antoi hyvin käytännöllistä, konkreettista apua tilanteessa, jossa velat ja syytteet kaatuivat päälle ja jossa olin vain osittain toimintakykyinen hammasrikon aiheuttaman kivun takia. Euro Psy –konferenssissa kesällä 2002 pidin alustuksen omasta asiastani.

---

⁴ Stälström, Olli (1996) Homosexuality and psychiatry in peripheral cultures. Presentation given at the symposium "Perspectives on Gay Affirmative Psychiatry" at the X World Congress of Psychiatry, Madrid, August 23-28, 1996.

Siellä ehdotettiin, että tässä tapauksessa Helmin potilasasiamiehestä pitäisi käyttää termiä potilasasianainen (*Ombudsfräulein* eikä Ombudsman). Olihan tämän konferenssin ulkolaisena järjestäjänä yhdessä Helmin kanssa Wienissä toimiva saksankielinen Pro Mente, joka edustaa mielenterveyskuntoutujien omaa toimintaa omien oikeuksiensa puolesta.

Saatuani terveysviraston kielteisen päätöksen, turvauduin jälleen potilasasiamiehen apuun, koska olin nyt huolissani siitä, aiheuttaisiko hammastulehdus mahdollisesti hengenvaarallisia komplikaatioita.

Minulla ei ollut enää rahaa yksityiseen terapiaan. Palveluasiamies keksi käytännöllisen ensiavun. Hän tiesi, miten voidaan kiertää kaupungin viraston psykoanalyttinen byrokraatti ja sai järjestettyä vastaanoton asiallisesti toimivalle julkisen sektorin nuorelle psykologille. Aika järjestyi psykologille syksyllä 2001 ja noin kymmenessä istunnossa saatiin avattua pahimmat umpisolmut. Päästyäni tolpilleni sain hieman paremmin palkatun (vaikka en koulutusta vastaavaa) työn kuin lehdenjakajan ja pystyin aloittamaan säästämisen kalliiksi tulevaa hammashoitoa varten ja keskittymään tieteellisten artikkelien tekemiseen.

Kävin tämän psykologin luona kymmenisen kertaa ja hän pystyi antamaan käytännön tukea asiallisella ja ystävällisellä käyttäytymisellä. Hän keskittyi niihin psykososiaalisiin ongelmiin, jotka itse esitin eikä käyttäytynyt ylimielisesti tai ryhtynyt mitätöimään minuuttani psykoanalyttisilla spekulatioilla. Kun olin ilmoittanut ongelman olevan viha syrjinnän ja vastoinkäymisten vuoksi sekä hammasremontin pelko, hän keskittyi ensi sijassa hammasremontin pelkoon. Apu oli aivan konkreettista, aina käytännön neuvoja myöten.

Tilanteeni kohentamiseen auttoi paljon nuoren psykologin mutkaton ja ennakkoluuloton suhtautuminen. Hän osoitti avarakatseisuutensa esimerkiksi kysymällä, mitä termiä käytän lähimmäisistäni, joka on samaa sukupuolta. Tämä kysymys osoitti hänen kunnioittavan ja arvostavan minua. Tosin en itsekään osannut vastata siihen millä termillä kutsuisin lähimmäistäni. Emme esitä pariskuntaa tai aviomiestä/vaimoa. Olemme vain kaksi toisilleen tärkeää, itsenäistä aikuista ihmistä. Emme tarvitse mitään termejä. Tosi rakkaus ei rekisteröintiä tarvitse.

Psykologin vastaanottoon liittyi pientä jännitystä, sillä hänen toimipaikkansa oli samassa mielenterveystoimistossa, jonka johtajana toimi se byrokraatti, jonka hoitovirheiden takia olin joutunut

vaikeuksiin. Vaikka joskus törmäsin tähän byrokraattiin mt-toimiston käytävällä, hän ei pystynyt puuttumaan saamaani terapiaan.

Olen saanut nyt pahimmat solmut avattua ja olen saamassa tilanteeni hallintaan. Päällimmäinen ongelma on katkeruus niiden useiden hoitovirheiden johdosta, joihin rahani ovat kuluneet psykoanalyttisen sairausleiman takia. Yritin tahdonvoimalla muuttaa sellaista mikä ei muutu, seksuaalista suuntautumista. Hukkasin puolet elämästäni. Nykyisen kielenkäytön mukaan sitä nimitetään eheytysterapiaksi.

Arvioni mukaan käytin psykoanalyttiseen eheytysterapiaan aikoinaan pienen edustusauton verran. Väitöskirjan viimeistelyyn ilman taloudellista tukea ja puolustuksen valmisteluun kaksi vuotta kestäneiden poliisikuulusteluiden aikana kului saman verran rahaa.

On paradoksaalista, että minun elämässäni lakimiehet ovat olleet antaneet parasta terapiaa siinä, missä jotkut terapeutit ja terveysbyrokraatit ovat kohdistaneet minuun psykiatrasta väkivaltaa.

Kustantajani Gaudeamus yhdessä Suomen kustannusyhdistyksen kanssa takasi Matti Wuoren palkkion, tarvittaessa Euroopan Unionin ylimpiin oikeusasteisiin. Matti Wuoren puolustettavana vuonna 1999 tunsin korkeampien voimien suojelevan minua. Voitin jutun käräjäoikeudessa, joten kantaja joutui maksamaan oikeudenkäynnin kustannukset. Silti pelkkä puolustuksen valmistelu köyhdytti minua.

Tieteentekijöiden liiton käyttämä lakimies Matti Kukko opasti minua samana vuonna hakemaan korvauksen oikeustaistelustani vakuutusyhtiöltä ja lohdutti, että vaikka minulta ryöstettiin kaksi tutkimusta, jäihän minulle kolme kirjaa ja yli 30 artikkelia. Vakuutusyhtiö korvasi juridiset kuluni vuonna 2001.

HELMI:n lakimiehen Pekka Reinikaisen avustuksella tein kantelun vuonna 2003 eduskunnan oikeusasiamiehelle siitä, että minua yritettiin pakottaa nimetylle julkisen sektorin psykologille, vaikka pidin tätä julkisesti vihamielisenä homoja kohtaan.

SETA:n puheenjohtajana toiminut lakimies Leo Hertzberg, jonka kanssa olin vuonna 1978 tehnyt tulokseen johtaneen kantelun YK:n Ihmisoikeuskomitealle Suomen sensuurilaista ("kehotuskielto", RL 20:9.1), kannusti minua tekemään kantelun lääkäristä joka jätti minut kuolemaan vatsakalvontulehdukseen vuonna 1990. Viranomaiset antoivat kyseiselle lääkärille huomautuksen.

Muuan nuori SAK:n lakimies, jota olin pyytämässä SETA:n historian ensimmäiseen julkiseen paneeliin vuonna 1974 ja järjestön puheenjohtajaksi vuonna 1980, on rohkeasti noussut kaikkien Suomen vähemmistöjen (sekä enemmistöjen) suojelijaksi nykyisenä tasavallan presidenttinä. Vuonna 2000 minut kutsuttiin presidentin linnaan luovuttamaan Tarja Haloselle ensimmäinen kappale englanniksi kääntämäni suomalaista seksologian oppikirjaa.

HELMI:n potilasasiamiehen ja järjestön lakimiehen lisäksi minua pitivät henkisesti terveenä lähiympäristössäni olevat ennakkoluulottomat ihmiset. Pikkuinen kulmakauppa myy minulle juuri vanhenemassa olevia elintarvikkeita halvalla. Taloyhtiön naapurit lähettivät onnentoivotuksia ja kannustivat taisteluni. Teekkariystäväni suunnitteli FinnQueer-verkkolehden, jonka kautta lähetämme kolmella kielellä tietoa tästä ja muusta tasavertaisuustaistelusta.

Monet yliopiston tutkijat ja opettajat kiittivät siitä, että tieteellisen kritiikin vapaus voitti. Pankinjohtajani antoi lainan asuntoani vastaan. Vakuutusyhtiöni, joka auttoi minua tulosteni ryöstöjutun korvauksissa, vakuutti minut uusien syytteitä vastaan, sillä väitöskirjani lyhennetty laitos ilmestyi englanniksi huhtikuussa 2003 yhdysvaltalaisessa psykiatrian alan journalissa ja saa maailmanlaajuista julkisuutta (Stålström and Nissinen 2003).

Työvoimatoimiston virkailija on minun kohdallani osoittanut kekseliäisyyttä ideoidessaan työpaikkaa itseään aivan liian paljon kouluttaneelle työnhakijalle. Olen väitöksen jälkeen hakenut viittäkymmentä paikkaa. Aluksi tuntui imartevalta kun hakemukseni torjuttiin siksi, että olen ”ylikoulutettu”. Lopulta alkoi ahdistaa kun ei saanut työtä, vaikka on työkykyinen ja työhaluinen. Ei enää naurata, kun kutsutaan ”ylihyväksi” tai ”liikaviisaaksi”, kun kalliin väitöskirjaprojektin laskut lankeavat maksettavaksi. Väitöskirjassani on 560 lähdeviitettä, jotka olen kaikki ostanut itselleni. En halunnut olla samanlainen kuin ne, joita kritisoin väitöksessäni. Kun yliopistoni painostuksesta jouduin kertomaan etukäteen eräille yhteiskuntamme tukipylväille heihin kohdistamastani lähdekritiikistä, kävi ilmi, että monet heistä eivät olleet edes perehtyneet niihin lähteisiin, joista puhuivat.

Hyvin harvoin, noin neljä kertaa vuodessa, saan koulutustani vastaavaa palkkaa kun minut pyydetään luennoimaan yliopistoissa.

Niiden on pakko maksaa tohtorille tohtorin tuntipalkkaa, joka on viisi kertaa nykyinen tuntipalkkani Helsingin Satamassa.

Yksi ohjaajistani, professori Michael W. Ross Texasin yliopistosta on kirjoittanut artikkelin amerikkalaiseen tietelliseen journaliin minua vastaan nostetusta oikeusprosessista ja se ilmestyy syksyllä 2003. Koska olen edustanut empiiristä tieteellistä tutkimusta uskontoperäistä dogmaattisuutta vastaan, minun tapaustani on verrattu Galileo Galilein taisteluun Vatikaania vastaan sekä ns. apinaoikeudenkäyntiin, jossa puolustettiin oikeutta tieteellisen kehitysopin opettamiseen uskonnollisten dogmin sijasta (ks. Ross 2003).

Naapurit ja monet yliopistolliset kollegat ovat osoittaneet solidaarisuutta monin tavoin. Minua on kiitetty uranuurtajana toimimisesta. Esim. tieteenfilosofi, Helsingin yliopiston vararehtori Iikka Niiniluoto, joka puolusti minua käräjäoikeudessa, totesi Yliopisto-lehden 1/2000 kolumnissaan, että jos väitöskirjani olisi tuomittu tuhottavaksi syyttäjän vaatimuksen mukaisesti, tiede sellaisena kuin sen tunnemme, olisi voitu lakkauttaa (Niiniluoto 2000).

Suomen mielenterveysseuran puheenjohtaja Pirkko Lahti, joka on vuosikausia seurannut ja tukenut toimintaani, totesi kesän 2002 Euro Psy –konferenssissa, että minulla on lahja selvitä kriiseistä kuin kissa, joka aina putoaa jaloilleen. Ongelmana on vain se, että kissa kiitoksella elää, mutta minä en.

Tärkein tuki, joka on pitänyt minut henkisesti pystyssä kaiken kaatuessa päälle, on lähimmäiseni, jota kuvaamaan emme ole keksineet mitään termiä. Paremman puutteessa vertaamme suhdettamme St.Exuperyn Pikku Prinssin ja Ketun suhteeseen. Molemmat ovat kilpailuyhteiskunnan ulostyöntämiä ihmettelijöitä pohtimassa ihmisenä olemisen syvimpiä kysymyksiä, joita voi oppia näkemään ainoastaan sydämellä. Tämä prinssi tipahti elämäni kuin taivaasta 4.7.1999, juuri kun sain kahden vuoden kuulustelujen jälkeen haasteen käräjäoikeuteen ja syyte kaikessa kovuudessaan selvisi. Juhlimme Yhdysvaltain itsenäisyyspäivää, heinäkuun neljättä, omana vuosipäivänämme.

Prinssi piti minua kädestä kun Tampereen käräjäoikeus lähetti lopullisen tuomion – kuten nykyään tehdään – Matti Wuoren toimistoon telefaksilla 18.12.1999.

Tuomio oli vapauttava.

Haluan myös osoittaa kiitollisuuttani Helmille sen antamasta kriisiavusta avustamalla sitä tiedoillani ja taidoillani. Pysin puolestani auttamaan muita ihmisiä auttamaan itseään.

Lähdeviitteet:

<http://www.finnqueer.net> (koko verkkolehden etusivu)

http://www.finnqueer.net/juttu.cgi?s=46_5_1 (Selostus Tampereen käräjäoikeuden istunnosta 3.12.1999)

Huopainen, Hilikka (1998) Seksuaalinen vaihtoehtokäyttäytyminen, perversio vai normopatia? Suomen lääkirilehti 7/98, 698-705.

Niiniluoto, Ilkka (2000) Oikeus salli terävän kritiikin. Yliopisto-lehti 1/2000, s. 29. (ks. <http://www.pp.htv.fi/ostalstr/index3.html>)

Pohjola-yhtiön korvauspäätös Tieteentekijöiden liiton jutussa EK01-20871-6, 18.07.2001.

Ross, M.W. (2003) The Stålström case. The last book-burning case of the twentieth century. Journal of Gay and Lesbian Psychiatry (ilmestyy).

Tampereen käräjäoikeuden todistajanlausunnot ja vapauttava tuomio 8.12.1999 (ks. <http://www.pp.htv.fi/ostalstr/index3.html>)

Stålström, Olli (1980) Querulous paranoia: diagnosis and dissent. Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 14: 145-150.

Stålström, Olli (1997) Homoseksuaalisuuden sairausleiman loppu. Väitöskirja Kuopion yliopistossa. Tampere: Gaudeamus.

Stålström, Olli and Nissinen, Jussi (2003) Homosexuality in Finland: The decline of psychoanalysis' illness model of homosexuality. Journal of Gay and Lesbian Psychotherapy, vol 7, no 1/2, 75-91.